

PAVLINSKI SAMOSTAN U DUBICI.

U evropskoj sredovječnoj kulturnoj povjesti vrlo znatno mjesto zauzimlju crkveni redovi, a pošto ih u tom historijskom razdobju nalazimo vrlo rano i u Hrvatskoj, dokaz nam je, da nije zaostala ni ona na prosvjetnom polju, na kojemu su tada u nas uspješno nastojali redovi: benediktinski, božjački ili templarski, cistercijski, hospitalaca sv. Ivana, dominikanski, franjevački i pavlinski. Nekoji su doduše davno jur utruli, dočim nekoji obstoje jošte i danas.

Nije mi zadaća, da u ovom članku opišem spasonosno njihovo djelovanje, niti da ocertam cielu njihovu prošlost, to bo spada u obću domaću kulturnu i crkvenu historiju, već ću se ograničiti samo na to, da na povjestnih vrelih iznesem na svjetlo prošlost jednoga samo njihova samostana, i to pavlinskoga samostana u Dubici, o kojem neima danas ni traga ni spomena.

Prije svega scienim, da je od potrebe spomenuti mi u kratko o osnutku pavlinskoga reda, naime: da je početkom XIII. vieka, za dobe križarskih vojna živilo oko Pečuha nekoliko pustinjaka na način sv. Pavla prvoga pustinjaka, te ovim da se udruže da je god. 1215. pečujski biskup Bartol poklonio kuću kod sv. Jakoba u Pataku i propisao im regule sv. Augustina.

Način i pravila takova samostanska života u brzo bila su poznata i u Hrvatskoj, te se i ovdje našlo ljudi, kojim je omilio takov život, a prve im tragove nalazimo u Dubici i to za vojvode Kolomana, sina kralja Andrije II. Ovaj bo mladi i umni vojvoda, kada je g. 1226. preuzeo upravu kraljevine Hrvatske, dao se osobito na to, da se ovdje uredi crkveni odnošaji, a zavojevavši g. 1237. na bosanskoga bana Ninoslava i stavivši Bosnu pod svoju vlast, uznastojala svimi silami, da se u njoj uguši cvatuće bogomilstvo, koje se je odanle uvlačivalo i u Hrvatsku, pa toga radi rečenoj križarskoj vojni, koju je vodio na bosanske bogomile, stavljao uz bok i duševnu silu t. j. crkvene redove¹, a naročito redovnike Dominikane, ovim bo bijaše naročita zadaća propoviedati protiv bogomilstva, a uz Dominikane, kojim sagradi samostan na desnoj obali Une u današnjoj tako zvanjoj bosanskoj Dubici, nalazimo nekoliko članova pavlinskoga reda.

Ovu je Dubicu naselio i sloboštinama obdario vojvoda Koloman, zahtjevavši od nje, da redovnikom Pavlinom, (koji se jur ondje desili i obavljali svoju pobožnost u crkvi sv. Dominika), ustupi toliko zemljišta, na kojem bi si sagradili vlastiti samostan sa crkvom i koje bi im dostatno bilo, da se obradjuvajući ga, prehrane.

Ovaj Kolomanov nalog bio je izvršen istom treće godine nakon njegove smrti, naime g. 1244., kada je gradsko zastupstvo t. j. sudac Jernej i prisežnici

¹ Theimer. Mon. Hungar. I. Doc. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 312.

Friderik, Marcel i Lastiša poklonilo tamošnjim Pavlinom znatan zemljištni posjed oko potoka Bihče, Dubici na iztoku.¹

Na tom indi zemljištu sagradili si Pavlini samostan sa crkvom b. d. Marije. Od osnutka toga pavlinskoga samostana četvrt je vieka proteklo, kada se al sbila znatna promjena, važna i po Dubicu i po pavlinski samostan. Kralj naime Bela IV. da nagradi krčke i modruške knezove za izvanredne žrtve, koje doprinesoše u borbi proti Tatarom, darovao im grad Senj i županiju gadsku, uzprkos tomu, što je to bilo vlasništvo hrvatskih Templara, koji tim povriedjeni pritužili se rimskoj stolici. Dugo je vremena trajao spor medju kraljem i Templari, a svršio se istom g. 1269., kada je vojvodi Beli, mladjemu sinu kraljevu pošlo za rukom nagoditi se sa Templari tako, da su za izgubljeni Senj i županiju gadsku dobili grad Dubicu na jednoj i drugoj obali Une sa cielom dubičkom županijom, njezinom upravom, daćami i pravi, a ovu je zamjenu potvrdila i rimska stolica².

Četrdeset podpunih godina Templari su upravljali Dubicom i istoimenom županijom, kada al god. 1312. taj red bje ukinut, a njegove hrvatske posjede dobiše Hospitalci ili vitezi sv. Ivana, a medju njimi i Dubicu sa njezinom županijom, i od to je doba upravljao njom kao župan njihov prior, koj se kao takov

¹ Važna listina dubičkoga poglavarstva, koja nam potanko sve to pripovieda, glasi: Nos Erney villicus, Fridericus, Marcellus, Lastisa ac omnes hospites libere ville de Dobycha. Memorie commendantes significamus quibus expedit universis presencium per tenorem, quod cum ex omni favore et diligencia multiplici Colomani, dei gracia ducis tocius Sclauonie, Croacie et Dalmacie ad terram Dobicensem, quam robore sui privilegii nobis et nostris heredibus inrevocabilem stabilivit, liberaliter fuissemus congregati, idem dominus noster dux Colomanus, ductus misericordia spirituali, quoniam piarum mencium pietas piis affluit et arridet, nos rogavit qua parte libertas terre nostre data ab eodem appetebat et precepit, prout ad suos subditos est precipere dominorum, ut Heremitis, viris religionis, locum in terris nostris concederemus congregandi seu residendi. Unde ad instanciam et preceptum domini nostri ducis Colomani, ipsi Heremitis, congregatis seu congregandis, quandam particulam in terra nostra contulimus assignantes, ubi vivere valeant fructus laborum suorum exponendo. Cuius particule terre cursus talis est: Primo ab oriente incipit super ponte Bychcha in via magna et per eandem viam ascendendo iuxta silvam circuit ecclesiam sancti Dominici, in qua suas oraciones solvere deo consveverunt, abhinc super monte, ubi finitur dicta silva, per eandem vadit viam versus occidentem ad

longitudinem ligature viginti et quatuor unarum, ibi declinat versus partes aquilonis ad caput cuiusdam aque erumpentis, dehinc per cursum dicte aque currentis in fossato, venit usque nemus quoddam, quod chereth vulgariter appellatur, dehinc iuxta dictum nemus adrecurrat ad pontem Bychcha superius nominatum. Ut igitur nostra donacio ne per labilitatem temporis oblivioni possit demandari, per nos vel heredes nostros in posterum valeat retractari, ad stabilitatem perpetuam in robur firmitatis eisdem presentes literas sub sigillo communitatis nostre concessimus roboratas. Datum anno domini MCCXL quarto. — Act. monast. Dubicensis. Doc. I. — Ovu darovnicu na molbu dubičkih Pavlina potvrdio im kralj Stjepan V. godine 1270. (Act. mon. Dubic. Doc. 1). — Istu darovnicu na prošnju dubičkoga pavlinskoga priora Stjepana potvrdio je u Zagrebu dne 22. maja g. 1354. i vojvoda Stjepan. (Act. mon. Dub. Doc. 2). — Napokon na molbu fratra Emerika istu je darovnicu potvrdio kralj Ljudevit na 21. marta g. 1363. (Act. mon. Dub. Doc. 4).

Spisi dubičkoga pavlinskoga samostana, po kojih je i ova razprava izradjena, nalazili se u našem zemaljskom arhivu u Zagrebu, a ban grof Khuen-Hedervary dao ih odnesti u peštanski arhiv.

² Theiner. Mon. Hung. I. Doc. 536.

nazivao „sacrae domus hospitalis s. Johannis Jerosolimitani per Hungariam et Sclavoniam prior humilis et comes Dubyche“ ili njegov zamjenik prozvan „praeceptor de Dubyche“.

Za dobe svih ovih promjena, ne nalazimo o dubičkom pavlinskom samostanu nikakvih vijesti, sve do god. 1354., ove bo godine na 13. oktobra pred dubičkim preceptorom fr. Ilijom i knezom Filipom sinom Markovim izjavili su plemići Nikola i Stjepan, sinovi pokojnoga Odolena, kneza Kosučkoga, da sljedeće stope bogoljubnih svojih predja, a privolom svoga roda, susjeda i medjašnika za spas duša i svojih i predja poklanjaju dubičkomu pavlinskomu samostanu jedan dio svoje djedovine, posjed Otok, ležeći medju potoci Kosučom i Olmom, sa šumom, livadami, mliništi i svimi užitci, te se odriču svakoga prava i za sebe i za potomčad¹.

Posjed Otok bijaše kmetovi naseljen, koji su dužni bili davati dubičkomu županu t. j. redu Hospitalacah tako zvanu zalazinu, sastojeću u kunovini i drugih nekih pristojba, što bijaše pavlinskomu samostanu na znatnu štetu, pa toga radi, kada je na 12. februara 1365. odsio u Dubici prior i ujedno dubički župan Bandun Kornuti, došavši predanj pavlinski nadstojnik fra Matija, zamolio ga, da rečenu kunovinu i ostale daće Otočkih kmetova odпусти njegovu samostanu. Posavjetovavši se Kornuti sa prisutnimi članovi svoga reda i nekojimi plemići, spomenute kmetske daće i pristojbe pokloni za vječna vremena pavlinskomu samostanu².

Osim Odolenovih sinova, sjetio se milodarom toga samostana dubički gradjan i sudac Tomo Perušín, koj mu g. 1377. na samrtnom času oporučio znatan svoj imutak, naloživ ovršiteljem svoje oporuke: Šimunu, bivšem, a Radenu onogodišnjem dubičkom sudcu, te gradjanom Stavlenu i Ivku, da mu ga savjestno predadu.

Iza Perušinove smrti ostala je udovom žena mu Ana, koja nagovorena od svoje braće Grge i Tome, premda od ovršitelja oporuke često opomenuta, nije ipak htjela izručiti pavlinskomu samostanu zapis svoga pokojnoga muža, te su

¹ Act. monast. Dubic. Doc. 3. — Posjedu Otoku prva medja počimala je „in quodam portu antiquo in fluvio Kosucha“, a odavde skrenula na zapad do medje, koja stojala „ex opposito ecclesie s. Georgii et cadit in fluvium Olma“, iduće uz ovaj potok dolazila do posjeda „dominorum Cruciferorum s. Johannis Jerosolimitani“, a odavde išla preko brda na iztok „ad metas terre libere ville Dubychensis usque ad fontem dictum Radomer“, zatim skrenula na jug „ad quandam foveam vulgo Wertacha nuncupatam prope viam publicam“, a odavde na prvu medju. — Ovu je darovnicu na prošnju fratra Petra, priora dubičkih Pavlina, kaptol zagrebački na 1. maja g. 1358. izdao u ovjerovljenom priepisu; a na molbu dubičkoga Pavlina Emerika potvrdi ju kralj Ljudevit na 21. marta god. 1363. (Doc. 3, 5). — Godine opet 1380.

na molbu remetskoga Pavlina Blaža izdade na 19. jula kaptol zagrebački opet novi ovjerovljeni priepis rečene darovnice. (Doc. 3).
² Act. monast. Dubic. Doc. 6. U listini, pisanoj „in comitatu Dubicensi, feria quarta proxima ante festum b. Valentini martiris“, veli „Frater Bandonus Cornuti, sacre domus hospitalis s. Johannis Jerosolimitani per Hungariam et Sclavoniam prior humilis et comes Dubyche“, da uvaživši molbu priora pavlinskoga Matije „cum consilio et consensu fratrum et procerum nostrorum nobiscum existencium in hac parte, universas marturinas, submarturinas et alios proventus, quas et quos de iobagionibus seu colonis super quadam particula terre in possessione Otok vocata, in dicto nostro comitatu existente“ poklanja dubičkim Pavlinom.

ju zato rečeni ovršitelji, potaknuti samostanskim priorom fr. Ivanom, tužili dva puta gradskomu sudu; a kad je svaki poziv odlučno odbila, gradski sud odredi, da se na trećem ili odrješitom ročištu, za koje označi osminu svetka Mihalja, tužitelji i optužena stave na sud u Zagreb pred Ivana arcidjakona dubičkoga. U ovo doba sve važnije parnice, tičuće se crkve ili svećenstva pojedinih arcidjkonata razpravljahu dotični arcidjakoni.

Na ovo odrješito ročište t. j. na drugi dan osmine sv. Mihalja ili 7. oktobra 1377. prispjeli su u Zagreb: pavlinski prior Ivan i ovršitelji Perušinove oporuke: Raden i Šimun, dočim su ostala dva ovršitelja Stavlen i Ivek punomoćnicom ovlasila kaptolskoga notara kanonika Nikolu, da ih zastupa, ali Perušinka nije došla.

Sudu predsjedao je dubički arcidjakon Ivan, a prisjednici uz druge različne ljude bili su: Ivan, kanonik lektor; Ivan Krispo, arcidjakon kalnički i kanonik magister Ivan Brišlin. Pred ovim su sudom ovršitelji Perušinove oporuke točno izpriповjedili o njegovu zapisu, i kako su mu udovu Anu opominjali a napokon i tužili pred domaćim sudom da izruči pavlinskomu samostanu imovinu pokojnikovu, i kako je ista udovica prkosila i pozivom domaćega suda a nehaje ni za ovaj odrješiti poziv, to arcidjakon dubički Ivan suglasno sa prisjednici izreče osudu: da udovica Ana Perušinka za petnaest dana predade pavlinskomu samostanu ne samo točan račun o svem kolikom oporučnom zapisu, već i podpunu oporučnu imovinu; ako li bi imala što prigovoriti proti oporuci, da u istom roku podnese svoje prigovore sudu, koj će se držati tada opet u Zagrebu.

Nakon petnaest dana t. j. na 21. oktobra došla je pred sud u Zagreb Perušinka i dva joj brata Grga i Tomo, te tužitelji: pavlinski prior Ivan i ovršitelj oporuke dubički sudac Šimun, dočim je ostale ovršitelje zastupao kaptolski notar kanonik Nikola. Izpriповjedivši tužitelji opetovano o Perušinovu zapisu i o nehaju njegove udovice, zamoliše sudca dubičkoga arcidjakona, da izreče konačnu osudu, no on i prisjednici počmu nagovarati obje stranke, da se nagode i izmire, a to im i pošlo za rukom, jer su istoga dana i pred kaptolom zagrebačkim, kao vjerodostojnim mjestom, utanačile ovakovu nagodbu: da će prior pavlinski i ovršitelji oporuke Perušinove odpuštiti njegovoj udovi jedno prazno kućno zemljište, koje je tik do njezine kuće, zatim trsje Skočak zvano, dvie česti oranice iza dominikanskoga samostana sv. Nikole, prozване Njive, a povrh toga dati joj četiri marke dinara, jedan srebren vrč i polovinu onogodišnjega vinskoga i žitnoga prirasta i polovinu pokućstva; s druge pako strane obvezala se Perušinka, da će pavlinskomu samostanu i ovršiteljem oporuke izdati namiru, da je podpuno namirena. Objе se jošte stranke obvezale, da o rečenom oporučnom zapisu neće više dizati nikakve parnice, a koja bi ju stranka potakla, da plati globu sto maraka dinara i da nosi sudbene troškove; napokon proglasiše ništetnimi sve izjave, koje bi se u buduće za novu parnicu rabiti mogle¹.

Da se preprieče slične parnice, koje bi u buduće nastati mogle glede oporučnih zapisa rečenomu samostanu, dubički se Pavlini utekli kruni, moleći ju, da ih u tom ona primi pod svoje okrilje. Prema njihovoj molbi naloži kraljica Jeli-

¹ Act. monast. Dubic. Doc. 7. 8.

sava na 20. jula 1379. dubičkomu magistratu i svim gradjanom, da sve one, koji bi se protivili ili nebi htjeli pavlinskomu samostanu podpuno predati namienjene mu oporučne zapise, svimi sredstvi na to prisili¹.

Kada je po smrti kralja Ljudevita I. (11. sept. 1382.) u Hrvatskoj nastao pokret proti vladavini kraljica Jelisave i Marije, kojemu se na čelo stavili Pavao Horvat, biskup zagrebački i brat mu Ivan, te Ivan Paližna, prior vranski, ovaj potonji, kao prior vranski, zaposjednuvši županiju dubičku, ote na pavlinskom posjedu Otoku medju potoci Kosucom i Olmom znatan diel zemljišta. Oštećeni tim Pavlini pritužili se na 25. novembra 1383. kraljici Jelisavi, koja se tada bavila u Zagrebu. Kraljica, videći opravdanu njihovu tužbu, naloži zagrebačkomu biskupu Pavlu Horvatu, da ili on ili njegov namjestnik stvar iztraže, a pronadju li, da je samostanu u istinu što oteto, da mu se povrati².

Pošto bijaše medjutim biskup Ivan Horvat odsutan, a Ivan Paližna proglašen buntovnikom i tim lišen svih častih, dubičku si županiju posvojili „Johannes et Iwan, filii Iwan, occupatores comitatus de Dubicha“, te je više rečeni kraljičin nalog izručen ovoj dvojici župana, a priložen mu i ovjerovljeni priepis darovnice posjeda Otoka, koji dadoše samostanu sinovi Odolenovi u ime zadušbine. Dubički župani Janko i Ivan, te knez Nikola, sin Hektorov, odrediše plemiće Petra Strelca i Ivana, sina Ivanova sa Ilove, da stvar iztraže, a oni, došavši u četvrtak poslie Lucijina, t. j. na 17. decembra na lice mjesta, te izpitavši susjede i medjašnike doznadoše, da je rečeno zemljište doista pavlinsko i da ga je Ivan Paližna silomice oteo. Izvjestivši o tom svoje župane, ovi ga pismom, izdanim u ponedjelak poslie bogojavljenja, t. j. na 11. januara 1384. povratili opet pavlinskomu samostanu³.

U isto je doba i neka Kata udova Aleksandrova pred svjedoci: Fabijanom, podarcidjakonom dubičkim, Tomom, sinom Markovim, Gjurom, sinom Posikovim, te bivšimi dubičkimi sudci Dragešom i Stjepanom, (koju je dvojicu imenovala ujedno za ovršitelje oporuke), zapisala pavlinskomu samostanu svoju kuću i pripadajuće sgrade. Za života Katina Pavlini su tu kuću mirno posjedovali, ali odmah iza njezine smrti, na sam dan njezina pogreba t. j. u sriedu 17. februara 1384., kada je sprovodu izašao u susret pavlinski prior Petar sa križem i redovnici, nasrnu na njih Tomo, sin Vukšin, gradjanin dubički. Uplašeni redovnici pospješe u samostan, ali za njimi poteče golom sabljom i Tomo, te bi bio u samostanskom hodniku priora i sasjekao, da mu nije sretno umaknuo. Na to opsovavši i obruživši i priora i redovnike i smrću im se zaprietivši sav razjaren ostavi samostan.

Za tjedan dana kasnije, u četvrtak na 25. februara, dubički sudac Petar, susretnuvši na ulici pavlinskoga redovnika Blaža, javno ga i ružno opsova i smrću mu se zagrozi.

¹ Act. monast. Dubic. Doc. 9. Elisabeth . . . Vobis fidelibus nostris, judici, juratis, villico et universis populis nostris de Dubicha, firmis damus in mandatis, quatenus ex parte omnium illorum, qui in facto testamentariorum legacionum in medio vestri commorantes, religiosi vivis fratribus Heremitis claustris b. virginis in prefata Dubicha habitis rebelles et contu-

maces casualiter forent et existerent, eisdem fratribus Heremitis debite satisfaccionis semper exhibere debeatis complementum, ipsosque rebellantes in huiusmodi testamentariis legacionibus ad eandem satisfaccionem ipsius Heremitis debendam compellendo.

² Act. monast. Dubic. Doc. 10

³ Ibid.

I jedno i drugo nasilje prijavi redovnik Blaž Fabijanu dubičkomu podarcidjaku, moleći ga, da o tom povede izragu, a ovaj naloži Valentinu, župniku b. d. Marije na Jakšoj gori i Petru, župniku sv. Jakoba u Stregombi, koji izražujuć stvar doznadoše, da su oba nasilja u istinu teška i uvriedljiva bila, te o tom na 3. ožujka izvjestiše i svoga podarcidjaka¹.

Ali kuću, koju je Kata udova Aleksandrova ostavila pavlinskomu samostanu, isti nije mogao zaposjest, jer si ju tobožnjim pravom susjedstva posvojila dva dubička gradjana: Bartol, sin Vukov i Stjepan Vur.

Ovu otimačinu dojavio pavlinski prior Valentin dubičkomu podarcidjaku Fabijanu moleći ga, da oba silnika pozove preda se na sud.

Dva puta je pozivao podarcidjakon oba krivca preda se da se opravdaju i da mu podastru dokaze na kakovoj li podlozi posvojiše si rečenu kuću, a kada na oba poziva došli nisu, to im odredi treće ili odrješito ročište u Zagrebu početkom mjeseca novembra.

Na 2. novembra 1384. pred odabrani u to ime sud, kojemu je predsjedao Andrija, arcidjakon komarnički, a prisustvovali kanonici: Nikola kantor i arcidjakoni: Ivan Krispo kalnički, Benko dubički, Grga čazmanski i Šimun vaškanski, te kanonici magistri: Pavao Moravčanin i Nikola, sin Pavlov; zatim dva prebendara stolne crkve: Antun, sin Tomin i Blaž, sin Ivanov; napokon Petar, sin Pavlov, svećenik biskupije zagrebačke, došao je kao tužitelj pavlinski prior, dočim su krivci odaslali mjesto sebe svoga punomoćnika.

Tužitelj je podastro sudu izpravu Kate udove Aleksandrove, kojom ona pred svjedoci svoju kuću oporučuje pavlinskomu samostanu; pošto mu nije punomoćnik utuženih nikakovim dokazom mogao pobiti prava, već samo tvrdio da ta kuća po pravu susjedstva, (kako Kata niti je ostavila djece, niti ima rodbine), mora pripasti njezinim susjedom Bartolu, sinu Vukovom i Stjepanu Vuru. Takove tvrdnje, jerbo je Kata za svoga života i pred svjedoci svoju kuću ostavila samostanu, sud nije mogao uvažiti, te je izrekao osudu: da Bartol, sin Vukov i Stjepan Vur za šest dana predadu kuću samostanu, a u ime sudbenoga troška da plate četiri marke dinara, koje imaju pripasti samostanu; ako li za šest dana toga učinili nebi, sud ovlašćuje župnike arcidjakonata dubičkoga: župnika Antuna u Kostajnici, Fabijana podarcidjaka i župnika u dolnjoj Dubici, Mihalja, župnika u gornjoj Dubici, Petra u Kosući, Vrbana u sv. Križu kod Kostajnice i fratara Gašpara, dominikanca samostana sv. Nikole u Dubici, da ih javno u svojih crkvah izobće².

Ako i ne imamo izričnih viesti jesu li se ili nisu osudjeni Bartol i Stjepan pokorili osudi i otetu kuću samostanu povratili, to bismo na podlozi sljedećih dogodjaja mogli utvrditi, da nisu, jer već na 6. januara g. 1385. nalažu bani Stjepan i Nikola Lendavci dubičkomu županu Nikoli, sinu Dujma, kneza Blagajskog i ostalim plemićem ove županije, da štite dubičke Pavline u svih njihovih posjedovnih pravih i brane njihove kmetove protiv svakoga, koj bi ih proganjao, a naročito protiv dubičkih gradjana³; a kraljica Jelisava, koja je rečene godine vazmene svetkovine sproveda u Dubici, na sam vazam (2. aprila) izdade pismen

¹ Act. monast. Dubic. Doc. 11. ² Act. monast. Dubic. Doc. 12. ³ Act. monast. Dubicens. Doc. 13.

nalog fratru Luki „preceptori de Dubycha“, da ondješnje Pavline uzme u svoju zaštitu i da ih brani proti svakomu, a naročito proti dubičkim gradjanom i njihovim ljudem¹. — Na 17. pako aprila pred rečenim dubičkim preceptorom fra Lukóm i knezom Nikolom, sinom Hektorovim, pavlinski prior Valentin u ime svoga samostana prosvjedova proti dubičkomu sudcu, prisežnikom i gradjanom, što su uzprkos jasnim dokazom posvojili si neke samostanske posjede i trsja i da ih jošte i sada drže na veliku štetu istoga kloštra. Toga radi fra Luka i knez Nikola strogo naložiše prisutnim zastupnikom dubičke občine: Pavlu Svetcu, Pavlu ključaru i Tomi, sinu Vukšinu, da gradskomu poglavarstvu u njihovo ime zabrane, da u buduće samostanu išto otmu, a što su oteli, da povrate². -- Napokon na 21. aprila pismom pisanim u Požegi, zapovjeda kraljica Jelisava „venerabili Johanni de Hedrehwara, priori de Aurana, necnon Luce preceptori dubicensi ord. s. Joannis Jerosolimitani“, pošto je dubičke Pavline primila pod možno svoje okrilje, da i oni zaštite i nje i njihove posjede proti svakomu napadaču i otimaču³.

U tom nesnosnom stanju, u kojem se tada nalazili dubički Pavlini, sinuo im, ako i riedko, ipak koji tračak bolje nade, a to dokazuje, što su na 3. novembra god. 1388. pred gradskim sudcem Bartolom, sinom Vukovim i gradskim zastupstvom izjavili: udova Stjepana Vura i njegovi oporučni ovršitelji Gjuro, nećak Stavlenov, Nikola Vuzdar i Marko Čehko, da je pokojni Stjepan Vur na samrtnom času za pokoj duše i svoje i svojih predja, te da nadoknadi uvriede nanešene pavlinskomu samostanu, istomu oporučio polovinu svoga trsja u Vinom-potoku⁴.

Nakon toga deset godina neima o dubičkom samostanu nikakovih viesti do 17. augusta g. 1398., kada kralj Sigismund iz zaselka Grede, (gdje se utaborio ratujuć proti pokretačem na slavenskom jugu), javlja fra Emeriku Bubeku, vranskomu prioru i županu dubičkomu i njegovim podžupanom, da su mu kazivali dubički Pavlini kako su im u prvanja vremena darovali i zapisivali gradjani i stanovnici dubički u ime zadušbine neka zemljišta i posjede u dubičkom kotaru, a da su te darove i zapise potvrdjivali i ugarski kraljevi. Toga radi i on, sljedeć stope svojih predšastnika, potvrdjuje im rečene zadušbine uz želju, da ih ti redovnici mirno uživaju, nalaže Bubeku da prouči ove bogoljubne zapise, obadje im sve medje, te nadje li, da je što oteto, da to samostanu povrati, a povrh toga, da Pavline štiti proti svakomu, a naročito proti Dubičanom⁵.

Ovaj kraljev nalog izvršio je Emerik Bubek istom god. 1402., a zašto tako kasno, i sam se izpričaje kralju poručujuć mu, da je dobivši njegovo pismo (koje je, vraćajuć se iz grada Vrbasa, pisao mu iz tabora u Gredi), žudio odmah i provesti njegov nalog, ali pošto je nakon toga kralj brzo sa vojskom otišao iz Grede, to da je odmah izdajnik vojvoda Hrvoja sa svojimi Bošnjaci („prodicionis filius Herwoya wayvoda cum ceteris sibi adherentibus Boznensibus“) provalio u dubičku županiju i osvojivši ju držao do nedavna. Istom kada mu je pomoću bana i biskupa zagrebačkoga Eberharda i drugih vjernih velikaša i plemića pošlo

¹ Act. monast. Dubic. Doc. 14.

² Act. monast. Dubic. Doc. 16.

³ Act. monast. Dubic. Doc. 15.

⁴ Act. monast. Dubic. Doc. 17.

⁵ Act. monast. Dubic. Doc. 18.

za rukom ovu županiju opet zaposjesti, tada stoprv da ga je došavši pred njega pavlinski prior Toma opomenuo da pomenuti kraljev nalog provede. Jerbo su opet nužдне okolnosti zahtjevale, da se je morao utaboriti u Gredi, to je onda odaslao mjesto sebe plemića i literata Petra „de Sthoyewech-pucur“, župana križevačkoga i dubičkoga, a taj da je u subotu pred Margaretinjem, t. j. na 8. jula 1402. uzevši sobom plemenite i čestite pristave, proučivši naročito darovnicu dubičkoga gradskog poglavarstva, kojom utemeljujuć pavlinski samostan (1244.) darovao mu posjed oko potoka Bihče, razvidio medje i uveo Pavline u zakonito uživanje¹.

Ovim razvidom i uspostavom medja ne bijaše uklonjen onaj kamen smutnje o koji se tako rado i tako često spoticahu Dubičani. Odmah već sljedeće godine (1403.) oteše Pavlinom silom neke oranice, sjenokoše, livade i trsja, te su ovi na 10. septembra pred plemići: Dominikom, sinom Tominim, Stjepanom Moravčaninom, županom dubičkim i Stjepanom, sinom Stjepanovim, knezom Kosučkim, uloživši prosvjed proti toj otimačini zahtjevali da se krivci pozovu na sud. Taj je sud prema tomu i odredio ročište za obje stranke².

Ne dugo za tim, t. j. 1. oktobra tužio je opet pavlinski prior Tomo pred više rečenim sudom, da su dubički gradjani silomice oteli i odvezli vapno iz samostanske vapnenice, te zamolio da se o tom povede iztraga. Za iztražitelje bijahu određeni i izaslani plemići: Adam, sin Jurjev i Kvirin Predivorezac, koji vrativši se s iztrage izvjestiše sud, da su dubički sudac i gradjani u istinu sve vapno odvezli³.

Spomenuh netom da je Dubičanom glede otetih nekih zemalja, livada i trsja određeno bilo ročište, ali oni na to niti dodjoše niti podastrieše sudu ikakvih dokaza na podlogi kojih bi mogli bili dokazati svoje pravo na rečena zemljišta. Toga radi određeno im bilo drugo ročište, a kada ni na ovo nisu došli, bijaše im napokon ustanovljeno i treće ili odrješito ročište. Kada se i tada oglušili, to odabrani za to ročište sudci, naime: Ivan i Dragić, kastelani Vrbaški i župani dubički, te knez Ivan s Ilove na 6. oktobra 1403. dosudiše rečene posjede pavlinskomu samostanu zapovjedivši sudcu i gradjanom, da vrata što su oteli i da u buduće ne uznemiruju Pavline⁴.

Nije dugo postojalo vrijeme, kad su al Dubičani mjeseca maja i juna g. 1405. nagonili svoju marvu na samostanske pašnjake na pašu. Redovnici su to dojavili županijskoj vlasti, a ona im dala svoga pristava, koji je na samostanskoj livadi zaplienio osam gradjanskih volova. S ovoga postupka tužili su gradjani Pavline pred Jakobom, Benkom i Mihaljem, župani dubičkimi i pred knezom Ivanom sa Ilove, koji jednoj i drugoj stranci odrediše ročište na 15. juna, da na njemu jedni i drugi podnesu pismene dokaze, da se iz njih dozna čiji li su pašnjaci. — Na određenom ročištu pavlinski prior Mihalj podastre sudu zakladnicu dubičke gradske občine od g. 1244., u kojoj su točno označene bile one zemlje, koje je občina darovala samostanu. Uz tu zakladnicu priloži i listine, kojimi se ista potvrđuje, naime listinu kralja Stjepana V. od god. 1270. i

¹ Act. monast. Dubic. Doc. 19.

² Act. monast. Dubic. Doc. 20.

³ Act. monast. Dubic. Doc. 21.

⁴ Act. monast. Dubic. Doc. 22.

Ludovika I. od g. 1373., te bana Emerika Bubeka, koji je po nalogu kralja Sigismunda god. 1402. obašao rečeni posjed i točno mu označio prvobitne medje. Dubički gradjani nisu podastrli za svoje pravo nikakova valjana dokaza. Da svaki priepor u buduće prestane rečeni sudci odrediše: da pavlinski prior prisegne, da su spomenute sjenokoše u istinu samostanske i da je volove na njegovu molbu zaplienio županijski pristav. — Pred odredjenimi za to plemići: Ivanom sa Čubine, Nikolom, sinom Marijaševim sa Bročine, Andrijom sa Baćina, Dionizem, sinom Petehovim sa Grabrovnika, Grgom, sinom Ivanovim sa Trnovca i Stjepanom vesnikom, sinom Odolenovim na 17. juna prior Mihalj položi propisanu mu prisegu, sud ju prihvati i prieporne pašnjake dopita samostanu¹.

Četiri su godine nekako mirno prošle po pavlinski samostan, kad al na 19. augusta 1409. pred dubičkim županom Dionizem, sinom Petehovim sa Grabrovnika i knezom Bartolom, sinom Petrovim sa Predimjerka obtuži pavlinski prior dubičke gradjane, a naročito Grgu Čuškovića, da su silomice oteli samostanu jedno kućno zemljište², a povrh toga da su, taštom svojom ohološću zavedeni, zapalili jednu samostansku kuću; njega samoga da su nekriva i nedužna lukavo uhvatili i silomice zatvorili, a njegova dva čovjeka teško izsjekli; zatim da nagone marvu danju na samostanske livade, a noćju da ju po usjevih pasu i usjeve uništaju. Tom da su sgodom ubili samostansku magaricu. Na tu tešku tužbu odrede oba sudca iztragu odredivši za nju Grgu, sina Ivanova sa Trnovca, Bartola, sina Petrova sa Predimjerka i Jurka sa Zdeničnika; koji iztražujuć doznađe, da je tužba priorova skroz istinita, a to na 19. augusta priobčiše županjskomu sudu³.

Slična se nasilja nastavila i sljedeće godine 1410., kada je opet već na 21. januara pred dubičkim županom Pavlom Bahtorjanom i plemićem Bartolom, sinom Petrovim sa Predimjerka pavlinski prior tužio dubičkoga sudca i cielu obćinu, da je preorala samostanske zemlje, usjeve dala popasti i prirod nepravedno pobrala. I na ovu tužbu odaslali su rečeni sudci kao iztražitelje: Grgu, sina Ivanova i brata mu Luku sa Trnovca, te Filipa i Jakoba, sinove Andrijine sa Baćina, koji iztraživši pronadjoše, da se obćina ogriješila na samostanskoj imovini; te tako izvjestiše sudce⁴.

U tom neprestanom prieporu sa dubičkom obćinom utekoše se napokon Pavlini pod zaštitu krune, pa na njihovu molbu na 26. oktobra kraljica Barbara naloži Vojslavu Sekelju dubičkomu županu i njegovim podžupanom, pošto je uzela pod svoju zaštitu dubičke Pavline, njihov samostan i crkvu, da ih i oni štite i brane⁵.

Godinu 1411. ne samo da su Pavlini mirno proživjeli, već se i dostali liepa zapisa, kada no dubički gradjanin Lovro, sin Petrov, ležeći na samrti u Zagrebu pred župnici sv. Marka: Šimunom, Blažem i Ivanom i ostalimi pozvanici načinio sljedeću oporuku: Dug, koj mi duguje Živan, sin Kvirinov, naime četiri i pol for. u zlatu, koji novac uzajmih njegovoj ženi, da ga njim izkupi iz robije, ostavljam

¹ Act. monast. Dubic. Doc. 23.

² Act. monast. Dubic. Doc. 24.

³ Act. monast. Dubic. Doc. 25.

⁴ Act. monast. Dubic. Doc. 26. 27.

⁵ Act. monast. Dubic. Doc. 28.

samostanskoj crkvi b. d. Marije. — Sudac Vukčín u Subotici duguje mi četiri for. u zlatu za česko sukno, i taj novac ostavljam samostanskoj crkvi. — Kada sam putovao po trgovini sa Vukčínovim sinom Petrom u Split, na povratku učinismo račun za jednoga konja i stár soli, te mi tada isti Petar ostao dužan dva forinta, koje ostavljam samostanskoj crkvi. — Isti Petar, sin Vukčínov, stavio se kao jamac za Budića za jedan for., i taj ostavljam samostanskoj crkvi. — Kada učinismo obračun, naime ja sa sudcem Vukčínom i Filipom Črnčevićem, tada je Vukčín ostao dužan Filipu sedam for. u zlatu, a ja sam taj dug mjesto njega izplatio, pa i taj novac neka on plati samostanskoj crkvi. — Kada sam se pred sudcem Ladislavom Gojkovićem pravdao sa Vukčínom za jednoga konja, bijaše Vukčínu ponudjena prisega, a u odredjeni dan, jer ne prisegnu ni on ni njegov sin, dosudiše, da su mi Vukčín i njegov sin dužni pet for., što posvjedočiti mogu i Filip Crnčeković i Mate Jalčeković, a taj novac neka dadu samostanskoj crkvi. — Kada smo trgovinom polazili iz Splita, ja Lovro, te Ivan i Petar, susretosmo Turke gdje vode kršćansko roblje; tada sam ja svojim novcem izplatio dvanaest for. kao odkupninu za tri čovjeka, a od svoje zarobljenika vraćeno nam bilo edanaest for. u zlatu; pošto od svote dvanaest for., koje sam svojim novcem izplatio, pripada meni polovina, t. j. šest for., neka ju oni izplate samostanskoj crkvi. — I svu ostalu moju imovinu ostavljam više rečenomu samostanu, da ju preuzme i njom raspolaže kao vlastitom svojinom¹.

Spomenih jurve, da su god. 1409. i 1410. na tužbu pavlinskoga priora povedene bile iztrage o nasilju i otimačini dubičkih gradjana, i da se iztragom doznalo, da je sve istinito za što su tuženi bili. Sud nije stvari odmah uzeo u pretres, a da se samostancem dade zadovoljština a krivci kazne, toga radi na 7. marta 1412. prior pavlinski Grga pred dubičkim županom Pavlom Bahtorjanom i plemićem Grgom, sinom Ivanovim, spomenuvši više spomenutu iztragu, utuži iznovice gradjane i gradsku občinu poradi svojatanja samostanskih posjeda². — Na 22. maja i. g. pred banom Pavlom Čuporom Pavlin Petar u ime svoga priora Grge i cieloga samostana iznovice je tužio Dubičane, kako su sažegli samostansku kuću, priora uhvatili i utamničili, dva njegova čovjeka na mrtvo izsjekli, da su svojom marvom njihove sjenokoše i usjeve popasli, prirod odvezli, zemlje preorali, vapno iz samostanske vapnenice izvezli i neka si zemljišta posvojili³. — Dva dana kasnije, t. j. na 24. maja isti fra Petar tako je isto javio i kaptolu čazmanskomu, moleći ga, da mu kao vjerodostojno mjesto o tom izdade službeni spis⁴.

Ne ima sumnje, da su dubički Pavlini sve uvriede i sva nasilja dojavili i kruni kao svojoj zaštitnici moleći njezinu pomoć, jer imamo nalog kralja Sigismunda, pisan u Budimu na 9. jula, kojim javlja dubičkim županom i njihovim podžupanom, da je njihov pavlinski samostan uzeo pod svoje okrilje, te im zapovjeda, da ga i oni štite i brane proti svakomu napadaču ili osvojaču⁵.

Ali u to doba, kada je za zlokobne vlade Sigismundove pao sjaj kraljevski, a tim se ujedno izgubio i ugled svake vlasti, sva nastojanja dubičkih Pavlina bijahu uzaludna, dapače su se nove otimačine počinile. Mjeseca naime de-

¹ Act. monast. Dubic. Doc. 29.

⁴ Act. monast. Dubic. Doc. 33. 34.

² Act. monast. Dubic. Doc. 31.

⁵ Act. monast. Dubic. Doc. 35.

³ Act. monast. Dubic. Doc. 32.

cembra 1412. provališe plemići Nikola i Petar Hlevčević sa svojim ljudmi u pavlinske šume, gdje su se žirile samostanske svinje, te su na siloviti način (jer u njihovih šuma one godine nije bilo žira) pobrati i odnesti dali savkoliki žir. Proti ovomu se nasilju pritužio pavlinski prior dubičkomu županu Pavlu Bahtorjanu i podžupanu Jakobu, sinu Andrijinu sa Baćina; a ovi poslaše na iztragu plemiće Antuna, sina Jakobova sa Orešja i Ladislava, sina Nikolina sa Rovišća, koji na 19. decembra pregledavši šume procjeniše, da je samostanu nanešena šteta od trideset i dva for., o čemu izvjestiše i župana i podžupana¹.

U to se upravo doba kralj Sigismund, vodeći vojsku na Mletčane, utaborio u Zagrebu. Ovu su godu upotriebili dubički Pavlini i odaslaše onamo svoje zastupnike, koji su kralju izpripovjedili kolike li nepravde i kakove li progone trpe dan na dan, a najviše za to, što im sudovi njihovih tužba ne rješavaju, a zastarom parnica im se nanosi velika šteta, dapače boje se, da bi takovima zastarama mogli i svoja prava izgubiti. Saslušavši kralj pravednu njihovu tužbu, izdade na 6. februara 1413. o tom tri naloga, jedan zagrebačkomu velikomu županu, podžupanom i plemićkim sudcem ove županije; drugi kaptolu zagrebačkomu, a treći kaptolu čazmanskomu.

Ova sva tri naloga bijahu slična, a glavni im sadržaj jest taj: pošto tužbe, koje se tiču crkvnih stvari, radi toga, što se odgadja i zavlači poziv krivaca na sud, gube svoju sudbenu vriednost, to se ovim zapovjeda, da kada godj dubički Pavlini ili njihovi činovnici ili punomoćnici zatraže bilo u županije zagrebačke, bilo u kaptola zagrebačkoga ili čazmanskoga da njihove krivce ili pozovu na sud preda se, ili da povedu iztragu, ili da prime i saslušaju pavlinski prosvjed ili izdadu vjerodostojne izprave, da su dužni: pozivati krivce na sud, a jednoga ili dva člana iz svoje sredine sa kraljevim pristavom šiljati na iztragu, te saslušati svaki pavlinski prosvjed i izdavati im pod svoju pečat vjerodostojna pisma, a o tom svemu u što kraćem roku obavijestiti ili kralja ili bana. Za kraljeve pristase, kojim bi kaptol zagrebački il čazmanski morao pridružiti jednoga ili dva svoja člana, označio je kralj ove plemenite ljude: Dioniza, sina Petehova sa Grabrovnika, Jakoba ili Andriju, sinove Andrijine sa Baćina, Grgu, Petra ili Luku, sinove Ivanove sa Gorice, Bartola, sina Petrova sa Predmerjaka, Mihalja, sina Psetićeva sa Grede, Ivana sa Grede, Ivana sa Kozonolca, Ladislava, sina Ivanova sa Ilove, Dimitriju sa Trnovca, Filipa i Dioniza, sinove Helićeve, Gjuru, sina Stjepanova sa Sredne, Antuna, literata sa Pribina, Pavla ili Klementa sa Takovića, Stjepana ili Martina, sinove Meliševe sa Pongračevca, Ladislava, sina Vladimirova sa Belovara i Ivana ili Nikolu, sinove Ivanove sa Brezovice².

Osim borba, koje su dubički Pavlini imali sa svjetovnjaci i u samom njihovom samostanu našlo se ljudi, koji su im zadavali i jada i štete. U ljetu g. 1413. pavlinski su nesvećenici, tako zvani laici, sbacivši redovničku bielu mantiju, noću utekli iz samostana i odnieli sa sobom neke stvari, a naročito dvadeset i četiri rifa bieloga sukna. Ove bjegunce svrzimantije uhvatio je u Krešćićih tamošnji plemić Tomo, sin Farkašev i uzeo im stvari i sukno. Kada su Pavlini doznali za to, zahtjevahu od Tome, da im povrati ukradjene stvari i sukno, ali on pod-

¹ Act. monast. Dubic. Doc. 36. ² Act. monast. Dubic. Doc. 37.

nipošto ne htjede. Toga radi tužili su ga Pavlini tadanjemu banu Pavlu Čuporu, (koji je tada bio na svojem plemićkom posjedu Moslavini), te ovaj na 15. jula odasla Tomi, sinu Farkaševu, strogi nalog, koreći ga, što si je razbojnički pridržao tudju imovinu, što je grieh proti svakomu pravu, proti bogu i bl. d. Mariji, te mu u ime kraljevo zapovjedi, da odmah vrati samostanu ukradjene stvari i sukno a ne učini li toga, da će naložiti podžupanom zagrebačke županije i kastelanom u Krupi, da ga svimi mogućimi sredstvi na to prisile¹.

U isto doba otelo je Pavlinom i domaće gradsko poglavarstvo jednu čest njihova posjeda, koja je bila tik pod samostanom. Radi ove nove otimačine prior je pavlinski Grga na 16. jula dubičkim županom: Ladislavu sa Rvenice i Petru Brusu, te podžupanu Jakobu, sinu Andrijinom sa Baćina, tužio gradskoga sudca, prisežnike i cielu obćinu. Raznimi ročišti odgadjana parnica istom se na 6. novembra razpravljala na županijskom sudu, gdje je ovako utanačeno bilo: da do budućega svetka presv. trojstva Pavlini uživaju onaj brežuljak nad samostanom i pod njim ono zemljište do potoka Kosuće, a gradjani pomenutu čest prieporna zemljišta, poslie toga svetka pako, da se imaju onoga držati, što će o tom odrediti pavlinski general, a dotle da miruje i jedna i druga stranka, te da ona, koja bi u tom razdobju ili podigla novu parnicu ili drugu stranku smetala u posjedu, da plati stranci, koja se o to neogrieši 25 maraka dinara globe, neracunajuć u tu svotu onu pristojbu, koja pripada sudcu. Ovu je osudu potvrdio i ban Papao Čupor na 30. novembra².

Pol vieka nakon toga nema o dubičkom pavlinskom samostanu nikakovih viestih, osim što iz listine Pavla Sekelja, priora vranskoga i župana dubičkoga, pisane na 7. maja god. 1461. doznajemo, da su im davno i crkva i samostan po bjesnih Turcih razoreni bili. Pred provalami turskim zaklonili se dubički Pavlini i ponesli sa sobom svoju pokretnu imovinu u druge pavlinske samostane, naročito u garički i remetski nad Zagrebom, izčekivajuć bolje doba, kada bi se opet mogli povratiti u Dubicu. Ta im se nada izpunila istom godine 1461., ali i to samo za kratko vrijeme.

Po svoj prilici godine 1460., a bez dvojbe na poziv Tome Sekelja, tadanjega priora vranskoga i župana dubičkoga, ode nekoliko Pavlina, vjerojatno iz garičkoga samostana na svoje dubičko garište, koje na podlozi starih izprava zaposjedoše i pridignu. Prva skrb tadanjega njihova priora Andrije bila je, da si pribere ljudskih sila za obradivanje samostanskih zemalja i da za samostan izprosi novih povlastica i slobostina. I jedno i drugo pošlo mu za rukom, jer već početkom januara g. 1461. privolom generala svoga reda, a dozvolom više rečenoga priora vranskoga i župana dubičkoga proglasi: da svi slobodni ljudi, koji bi voljni bili naseliti se na samostanskom posjedu Remetincu nad trgovištem Baćinom, mogu se ondje tečajem jedanaest godina naseljivati, a ako im se za to doba nebi svidjelo ondje ostati, da se bez ikakove zaprieke mogu doseliti; oni pako, koji se ondje za stalno nastane, dužni će biti rabotati samostanu dvanaest dana u godini i davati mu godimice tri obična dara. Od trsja, koja će ondje nasaditi, da će svaki deseti kabal pripadati samostanu. Poslie izminuća rečenih

¹ Act. monast. Dubic. Doc. 38. ² Act. monast. Dubic. Doc. 39. 40.

jedanaest godina morati će Remetinci onako rabotati, kako će im odrediti general pavlinskoga reda¹. U dotičnom proglasu ne spominju se poimence, kako li će rabotati i kakova tri obična godišnja dara moraju davati. Ali to možemo popuniti iz urbara pavlinskoga samostana u Streži, u kojem se u rabote ubraja: oranje samostanskih zemalja, žetva usjeva, košnja livada, sušenje siena i obradjivanje i berba vinograda. Tri pako obična godišnja dara davali su: o božiću tri hljeba, „bez mane“, jednoga kopuna i lopaticu; o vazmu tri dobra hljeba, dvanaest jaja ili jedan sir; napokon o uznesenju bl. d. Marije jedno pile i tri dobra hljeba.

Što se povlastica ili slobostina tiče, to Pavlinom na 7. maja 1461. njihov dobrotvor, spomenuti Toma Sekelj, kao prior vranski a župan dubički, izdade sljedeću izpravu², u kojoj veli: da poradi onoga štovanja, koje goji prema bl. d. Mariji njoj posvećenoj crkvi u Dubici, u kojoj od kada je od bjesnih Turaka razorena, davno je i služba božja jenjala, na naročitu prošnju fra Valentina, vikara garičkoga, fra Andrije, priora dubičkoga i fra Gala, koji su ga zamolili, da im udieli neke povlastice, toli glede broda na Uni i njezinih brodara, koli glede kmetskih naselbina i ostalih pavlinskih posjeda ovako određuje i uzakonjuje: da se svaki plemićki kmet dubičke županije, ako zaželi, može kao takav naseliti na kojem mu drago pavlinskom zapuštenom zemljištu, a ako bi mu to tadanji njegov vlastelin priečio, da je svaki dubički župan vlastan na trošak vlastelinov od tri marke preseliti ga onamo. Zatim da je svaki dubički gradjanin, svaki plemić i neplemić vlastan oporučiti samostanu za spas svoje duše od vlastite imovine koliko i kako mu drago. — Ustanovljuje jošte i to: da pavlinski kmetovi na dubičkom tjednom sajmu od svoje trgovine ne plaćaju nikakove pijacovine i da smiju na Uni slobodno ribu loviti. Da svaki čovjek, bio on plemenit il ne, koji bi preko Une htio ići u samostan ili radi zavjeta ili da mu odnese kakov dar, kod polazka ne plaća brodarine, već samo na povratku, a maltarine da ne plaća nikada, osim ako bi išao onamo, kada je ondje sajam. — Zakupnik unskoga broda, da od Pavlina nikada ne bere brodarine, kao niti od onih ljudi ili njihovih kola, koji pavlinsko žito u samostan ili nose ili voze. — Da se svinje pavlinske i njihovih kmetova bez ikakove plaće slobodno žire u šumah vranskoga prijorata, a njihova marva slobodno da pase na prijoratskih livada, a župani dubički da to pravo štite i Pavline brane. Za bolju obskrbu samih redovnika ustanovljuje, da od velikih sajmov, a naročito od onih, koji se drže na veliku i malu gospu, (većinom na pavlinskom zemljištu), da trećina pijacovine pripadne samostanu, a dvie trećine dubičkomu županu, ali za to, da je županu bditi nad tim. — Od samostanskih trsja, kao i od trsja njihovih kmetova, koja su u dubičkoj županiji, da nikomu ne moraju gornice plaćati a kunovine i ostale

¹ Act. monast. Dubic. Doc. 41.

² Njegova povelja počima ovako: Nos Thomas de Zenthgerg, prior Aurane et dubicensis comes perpetuus Inter alias reipublice curas de alto nobis commissas, que nobis non pauce sed plurime occurrunt, sincera nos provocante devocione, quam ad ipsam gloriosissimam virginem Mariam gerimus, cuius precibus nedum in terris verum

eciam in celesti patria speramus pie confoveri, ecclesiam sub honore gloriosissime et intemerate virginis Marie, iuxta oppidum nostrum Dubicza constructam, alicuius nostre dignitatis remunerationis prerogativa decorari, que a multis temporibus per sevissimos Turcos, crucis Christi inimicos desolata et a divino cultu cessari videbatur . . . Act. monast. Dubic. Doc. 43.

daće, koje bi pavlinski kmetovi morali davati prioru vranskomu ili županu dubičkomu, da pripadnu samostanu, kako mu ih davno već doznačio prior vranski Bandun Kornuti. Napokon rješava od plaćanja svake brodarine Pavline i njihove kmetove, kada bi se na vlastitih čamcih ili ladjah prevozili preko Une.

Ali tih su se liepih povlastica dubički Pavlini samo kratko vrijeme nauživali, jer iza pada bosanskoga kraljevstva (g. 1463.) tiskao se Turčin od Vrbasa k Uni. Posljednji put se Pavlini u Dubici spominju mjeseca jula g. 1465. u izpravi pisanoj u Gariću, (kojom pavlinski general Andrija, pošto se pred njim nagodiše dubički Pavlini sa izaslanici obćine), točnije označuje medje onoga posjeda, koji je dubičko zastupstvo god. 1244. darovalo dubičkim Pavlinom, da si na njemu sagrađe samostan sa crkvom¹.

Poslie ove viesti ne ima Pavlinom više spomena u Dubici, jer su ili 1465. ili najkašnje 1466. ostavili za uvijek od straha pred Turčinom ono mjesto, na kojem je njihov red dvie stotine godina djelovao uz razne sretne i nesretne okolnosti, te se preseliše u druge hrvatske od Turčina netaknute samostane, naročito u garićki.

Osim ovih povjestnih podataka² od dubičkoga samostana i crkve do danas ne preosta nam ni toliko, da bi mogli bar njihov tloris ovoj razpravi pridodati.

Ivan Tkalčić.

¹ Act. monast. Dubic. Doc. 44.

² Osim povjestnih podataka, iz kojih je napisana ova razprava, od popisa imovine dubičkoga samostana sačuvao nam se:

Registrum de et super rebus ecclesie de Dubicha in Garig repositis:

Primo calices II.

Item missalia II.

Item breviaria II.

Item casule VI.

Item due albe vel rise.

Item velum de tela factum, unum.

Item duo mantergia, et terciun vile.

Item duo humeralia.

Item instrumenta litalia in quatuor pixidibus.

Hec supradicta in Garig sunt reposita.

Registrum de et super rebus ecclesie de Dubicha in clauastro supra Zagrabiam repositis.

Primo dicitur quod frater Valentinus condam vicarius de Zagrabia tempore combustionis clauatri prenotati unum calicem de Dubicha vendidit pro decem marcis quibus tenetur ecclesie de Dubicha prenotate.

Item in eadem Zagrabia mansit unum thapete, novum septem ducatis comparatum.

Item duo leccionalia simul cum antiphonis et responsionis conscripta secundum antiquos.

Item unum breviarum.

Hec in ecclesia supra Zagrabiam dicuntur fore reposita. — Act. monast. Dubic. Doc. 45.